

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE

Grundskolelag för landskapet Åland

1993-94

nr 3

FR nr 15

SAMMANFATTNING

Landskapsstyrelsens förslag

Landskapsstyrelsen föreslår att lagtinget antar en ny grundskolelag som ersätter den gällande grundskollagen. Avsikten med den nya lagen är en övergång från centraliserad till decentraliserad styrning av grundskolväsendet i och med att kommunernas självbestämmanderätt ökas samtidigt som kommunerna ges större möjligheter att även decentralisera beslutsfattandet inom kommunen.

Landskapsstyrelsen har även eftersträvat flexibla bestämmelser som möjliggör individuella lösningar. Den ökande internationaliseringen har i lagförslaget beaktats dels genom att skolorna får en möjlighet att erbjuda eleverna språkundervisning i ett tidigare skede och undervisning i flera språk och dels genom en möjlighet att använda främmande språk i den vanliga undervisningen.

Landskapsstyrelsen föreslår att undervisningsspråket i grundskolan fortsättningsvis skall vara svenska.

Vidare föreslår landskapsstyrelsen att enskilda personer och sammanslutningar skall kunna inrätta skolor, s.k. ersättande skolor, som har en särskild inriktning eller som följer en internationellt känd pedagogik, som ett komplement till grundskolan.

Utskottets förslag

Utskottet omfattar i princip landskapsstyrelsens förslag men föreslår dock några ändringar.

Vad gäller grundskolans målsättning föreslår utskottet endast en mindre ändring av paragraftexten så att verksamheten i grundskolan även i fortsättningen uttryckligen skall främja jämställdheten mellan könen. I den allmänna motiveringen för utskottet därtill ett resonemang kring grundskolans roll och uppgift i samhället.

Utskottet föreslår i enlighet med intentionerna i framställningen gällande decentralisering av beslutsfattandet, att landskapsstyrelsen inte längre skall handha den allmänna ledningen av grundskolan. Denna ledning bör ankomma på kommunerna medan landskapsstyrelsen istället skall fastställa den allmänna målsättningen för grundskolans verksamhet, utöva tillsyn och handha den allmänna utvecklingen av

grundskolan. På skolorna bör, enligt utskottets mening ankomma ett större ansvar för förverkligandet av målsättningen vilket förutsätter ökade möjligheter att välja tillvägagångssätt och medel. För att även lagtinget skall beredas möjlighet att uttala sig om skolans allmänna utveckling föreslår utskottet att lagtinget uppmanar landskapsstyrelsen att till lagtinget inkomma med ett meddelande i vilket redogörs för förslag till landskapsförordning om grundskolan och förslag till ny läroplan. Vidare föreslår utskottet att landskapsstyrelsen skall uppmanas att regelbundet till lagtinget inkomma med meddelanden i vilka ingår en utvärdering av hur grundskolans målsättning har uppnåtts samt en plan över hur skolverksamheten skall utvecklas.

Utskottet föreslår vidare att bestämmelserna om elevrådets verksamhet och roll ändras i syfte att ge eleverna mer inflytande över skolans verksamhet. Därtill föreslår utskottet vissa ändringar beträffande tiden för elevernas skolarbete i syfte att öka flexibiliteten.

Beträffande undervisningsspråket föreslår utskottet att annat undervisningsspråk än svenska skall kunna användas även i samband med tillfällig temaundervisning och att elever med annat modersmål än svenska alltid skall ha rätt att erhålla tillfällig stödundervisning på sitt modersmål om inte landskapsstyrelsens av synnerliga skäl medger kommunen undantag.

Vidare föreslår utskottet en ändring av läropliktens innebörd så att möjligheten att uppfylla läroplikten i hemmet begränsas. Reglerna om disciplinära bestämmelser föreslås delvis ändrade i syfte att öka elevernas rättssäkerhet.

Utskottet föreslår därtill att hela det kapitel i framställningen vilket behandlar ersättande skolor lyfts ut ur lagen. Utskottet ställer sig positivt till möjligheten att inrätta ersättande skolor men anser att bestämmelserna bör vara mer genomarbetade. Utskottet uppmanar därför landskapsstyrelsen att inkomma med ett nytt lagförslag beträffande ersättande skolor.

Slutligen föreslår utskottet ett mindre antal språkliga eller tekniska ändringar.

UTSKOTTETS SYNPUNKTER

Allmän motivering

Samhället och skolan förändras

Industrialismens genombrott innebar stora samhällsförändringar. Under en generation omvandlades det agrara samhället i Norden, där primärnäringsarna var helt dominerande, till ett industri- och tjänstesamhälle. Denna utveckling har givetvis

påverkat alla samhällssektorer och särskilt utbildningsväsendet.

Den gamla folkskolan kan sägas vara årsbarn med industrialismen. Detta kom att prägla skolan som uppbyggdes hierarktiskt och i vars utveckling man eftersträvade storskalighet, homogenitet och rationalitet bl.a. genom att verksamheten bröts ner i mindre beståndsdelar. De här målen kan idag sägas vara överspelade såväl inom industriproduktionen som inom kunskapsproduktionen. Den nya synen på utbildningsväsendet är holistisk och förutsätter att instruktionerna lämnar plats för fantasi, kreativitet och mångfald.

Inte bara samhället utan även barnen har förändrats. Dagens ungdomar är mer självständiga, kritiska, kreativa, bättre orienterade och belästa, de är mer beresta och har en mångfald av sociala kontakter samt har tillgång till och är utsatta för ett stort informationsflöde. Sannolikt kommer deras livsbana att skilja sig från tidigare generationers. De kommer att växa upp i ett internationaliserat samhälle och många kommer sannolikt att byta yrke och arbetsort någon gång under sin arbetsföra period. I deras värld kommer kunskapssökandet, förmågan till förnyelse, kompetensen och den ständiga strävan till förbättring att vara kännetecken.

Skolans roll har alltså ändrats. Dess uppgift är att förmedla den kunskap och de färdigheter som alla behöver och har nytta av oberoende av yrke och som inte kan inhämtas på annat håll. Dessutom skall skolan hjälpa till att strukturera och sortera den kunskap som eleverna i allt större utsträckning inhämtar utanför skolan. Eftersom eleverna skall förberedas för ett framtida samhälle, om vars utveckling vi idag inte kan säga särskilt mycket, är skolans i särklass viktigaste uppgift att ge eleverna självförtroende att behärska förändringar. Skolan skall med andra ord förmedla baskunskaper men även bildning och lärandets glädje samt stöda eleverna i den mognadsprocess som är en förutsättning för moralisk och etisk medvetenhet. Utskottet önskar här referera till debatten om t.ex. västerländsk humanism och kristen etik som under senare tid förts i Sverige i samband med den nya läroplanen för grundskolan.

En förändrad syn på skolans mål och uppgift har i såväl Sverige som i riket samt på många andra håll medfört reformer som rör styrningen och ledningen av skolan, elevernas och föräldrarnas inflytande samt utbildningens mål och innehåll.

Inom grundskolan har utvecklingen i allmänhet gått från ett hierarktiskt till ett målinriktat styrnings- och ledningssystem. Statens roll i fråga om grundskoleutbildningen har blivit att i läroplanen och kursplaner uppställa målet för utbildningen medan vägen att uppnå målet utstakas av skolan själv. Statens roll blir härigenom att utöva tillsyn och att följa upp samt utvärdera i vilken utsträckning de uppställda målen uppnåtts.

Eftersom enbart målet, d.v.s. måttet av kunskaper och färdigheter som skall inhämtas, anges centralt blir den tid som skall ägnas åt undervisningen mindre intressant ur de centrala myndigheternas perspektiv. Antalet behövliga undervisningstimmar i olika ämnen kan alltså avgöras på platsen, d.v.s. i skolan, utifrån elevernas och lärarnas förutsättningar. Detta förutsätter att timplanerna är flexibla liksom att lärarna åtar sig ett större ansvar.

I syfte att skapa drivkrafter för förändring, bl.a. genom att öka föräldrarnas och elevernas engagemang och intresse för skolan, har man i Sverige infört möjlighet att fritt välja skola och att i skolan friare välja utbildningsväg. Från politikerhåll förväntar man sig inte att valfriheten i någon större utsträckning kommer att leda till byte av skolor eftersom undersökningar visar att närheten till skolan är den allra viktigaste faktorn vid val av skola. Därefter värderas faktorer som en bra samhörighet mellan lärarna och att eleverna känner sig väl omhändertagna. Först därefter värderas att skolan har en viss inriktning eller profil.

I Sverige uppställs mål för skolan som helhet i läroplanen medan det i de olika kursplanerna uppställs mål för läroämnena. Bland målen skiljer man mellan mål som skall uppnås av alla och s.k. strävnads mål, d.v.s. en målsättning där endast färdriktningen anges medan slutmålet kan vara hur högt som helst. Den målinriktade läroplanen lägger mycket stort ansvar på skolledarna som å andra sidan också får stora möjligheter att påverka skolans verksamhet.

Den centrala organisationen har i Sverige givetvis kraftigt påverkats av den ändrade synen på skolan. Ett målstyrt system förutsätter nämligen ett välfungerande informations- och utvärderingssystem. För ett antal år sedan genomfördes ganska radikala förändringar i och med att skolöverstyrelsen lades ner samtidigt som all skolpersonal blev kommunalt anställd. En ny myndighet, Skolverket, inrättades vars uppgift är att handha utveckling, uppföljning, utvärdering och kvalitetskontroll av skolans verksamhet.

Skolverket skall vart tredje år uppgöra en utvärdering på basen av vilken regeringen skall uppgöra en utvecklingsplan för skolväsendet. Utvecklingsplanen överlämnas i form av en skrivelse till riksdagen som alltså får tillfälle att anlägga synpunkter på skolans målsättning och utveckling.

Grundskolan i landskapet

Även landskapsstyrelsens framställning präglas i viss utsträckning av den allmänt förändrade synen på grundskolans roll och uppgift. Enligt landskapsstyrelsens åsikt är det viktigt att tillvarata de möjligheter att utveckla en åländsk utbildningspolitik som

den fullständiga lagstiftningsbehörigheten och den utökade finansiella självbestämmanderätten ger. Då detta görs skall, enligt landskapsstyrelsens uppfattning, de åländska förhållandena men även aktuella trender på utbildningsområdet i övriga Norden, beaktas.

I den allmänna motiveringen till landskapsstyrelsens framställning sägs att en decentralisering av beslutanderätten, dels mellan kommunerna och landskapsstyrelsen och dels inom kommunerna, föreslås där detta är möjligt. Enligt utskottets åsikt bör en sådan decentralisering åtföljas både av en tydligt markerad målsättning och en väl fungerande utvärdering och uppföljning vilket i sin tur leder till en förändrad roll för landskapsstyrelsen.

Grundskolans allmänna målsättning finns formulerad i förslaget till grundskolelag. Landskapsstyrelsen avser komplettera lagen med en förordning, vilken enligt utskottets mening kan ge fylligare, men dock fortfarande allmänt hållna riktlinjer för grundskolans verksamhet. Den mer detaljerade målsättningen formuleras i läroplanen som, för att syftet med decentraliseringen inte skall förfelas, så långt möjligt bör innehålla enbart målsättningar utan att ange tillvägagångssättet.

Enligt utskottets åsikt bör landskapsstyrelsens roll förändras i och med en decentralisering av beslutanderätten. Från att tidigare handhaft såväl den allmänna ledningen som tillsynen genom inspektion av skolans verksamhet skall landskapsstyrelsen nu uteslutande kunna ägna sig åt skolans utveckling på basen av en kontinuerlig utvärdering av hur målsättningen uppfylls genom det decentraliserade beslutsfattandet. Enligt utskottets mening bör även lagtinget beredas tillfälle till att uttala sig om utvecklingen av skolans verksamhet varför landskapsstyrelsen en gång under varje lagtingsperiod till lagtinget bör lämna ett meddelande som innehåller såväl en allmän utvärdering av skolans verksamhet som landskapsstyrelsens slutsatser av denna utvärdering. Slutsatserna bör ges formen av en utvecklingsplan som innehåller utbildningspolitiska riktlinjer. Utskottet förelår i en kläm att lagtinget skall hemställa om att landskapsstyrelsen regelbundet till lagtinget överlämnar ett sådant meddelande.

Utskottet önskar även betona elevernas och föräldrarnas roll i skolans verksamhet. En utökad målstyrning kombinerad med ett större ansvar och en därmed sammanhängande större frihet för skolorna förutsätter ett mer aktivt engagemang inte bara av skolans anställda utan även av elever och föräldrar. I enlighet härmed föreslår utskottet att skolornas elevråd skall ges större ansvar och möjligheter. Vidare föreslår utskottet vissa ändringar i fråga om disciplinärt förfarande.

Utvecklingen mot ett internationaliserat samhälle beaktas i framställningen genom

utökning av möjligheterna att studera tyska och franska vid sidan av finska och engelska och genom möjligheten att vid viss inriktning av undervisningen använda ett annat undervisningsspråk än svenska.

Utskottet önskar med tanke på den ökande internationaliseringen även betona skolans uppgift att förbereda eleverna för det samhälle de kommer att växa upp till. Skolan måste därför ge unga människor insikter om internationella samband, en ökad förståelse för andra kulturer och en öppenhet och nyfikenhet som sträcker sig även utanför den närmaste omvärlden.

Ersättande skolor

I framställningen föreslås att möjlighet att grunda skolor som inte är kommunala men vars genomgång motsvarar genomgång av grundskolan skall införas i grundskolelagen. Bestämmelserna om s.k. ersättande skolor föreslås huvudsakligen utgöra lagens 7 kapitel.

Utskottet ställer sig positivt till möjligheten att grunda ersättande skolor som ett komplement eller alternativ till den kommunala grundskolan. Eftersom utskottet dock inte finner förslaget i framställningen tillräckligt genomarbetat föreslår utskottet att bestämmelserna om ersättande skolor i detta skede inte bör intas i grundskolelagen. Enligt utskottets åsikt bör landskapsstyrelsen, efter utredning, till lagtinget inkomma med förslag till ny lagstiftning gällande ersättande skolor varvid landskapsstyrelsen kan föreslå antingen att bestämmelserna skall ingå i grundskolelagen eller i en separat lag.

Lagstiftningen om ersättande skolor bör föregås av en grundlig utredning över de ekonomiska förutsättningarna för sådan skolverksamhet. Fördelningen av kostnaderna mellan kommun och huvudman bör utredas särskilt liksom fördelningen mellan olika berörda kommuner. Med tanke på det relativt begränsade elevunderlaget i landskapet är det sig enligt utskottet mest sannolikt att eventuella ersättande skolor kommer att ha hela landskapet eller åtminstone ett flertal kommuner som sitt upptagningsområde varför regleringen mellan kommunerna blir av stor betydelse.

Vidare bör enligt utskottets åsikt utredas huruvida och i vilken utsträckning ersättande skolor skulle kunna innebära att underlaget för kommunala grundskolan i små kommuner äventyras och på vilket sätt en sådan utveckling kunde stävjas. Utskottet har här i åtanke t.ex. att bereda den kommunala grundskolan utökade möjligheter till särskild inriktning eller pedagogik, vilket vore till fördel även ur andra synvinklar.

Enligt utskottets mening är det väsentligt att de ersättande skolorna ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligt motsvarar dem som den kommunala

grundskolan förmedlar och att de ersättande skolorna även svarar mot grundskolans allmänna målsättning. Detta bör gälla såväl vid grundandet av skolorna som senare varför det bör finnas möjligheter för landskapet att i någon mån utöva tillsyn även över ersättande skolor och att vid behov kunna återkalla skolans tillstånd.

Utskottet föreslår i en kläm att lagtinget skall hemställa om att landskapsstyrelsen inkommer med förslag till lagstiftning om s.k. ersättande skolor.

Förslagets ekonomiska verkningar

Enligt utskottets åsikt är utbildningen en av de i särklass viktigaste samhälleliga investeringarna. En satsning på utbildning är i stort sett alltid ekonomiskt försvarbar på längre sikt.

I betänkandet föreslås en utveckling av decentraliseringen av beslutsfattandet inom utbildningssektorn. Härigenom eftersträvar utskottet ett ökat utrymme för större aktivitet från elever, lärare och föräldrar samtidigt som samhällets resurser i högre grad kan inriktas på den allmänna utvecklingen av skolväsendet. En ökad flexibilitet kan enligt utskottets mening, i vissa fall medge mer ekonomiska lösningar men utskottet konstaterar dock att skolan måste ges tillräckliga resurser för att kunna utvecklas.

Utskottet föreslår även några konkreta ändringar som redan på kort sikt kan medföra mindre kostnadsökningar. Ändringen av 17 § om undervisningsspråket kan i någon mån öka kommunernas kostnader för temaundervisning och stödundervisning. Denna kostnadsökning får enligt utskottets mening ses som ett resultat av en utökning av elevernas rättigheter. Utskottet föreslår vidare en ändring beträffande kommunernas skyldighet att tillhandahålla skolskjuts. Den kostnadsökning som föranleds av denna utökade skyldighet att anordna skolskjuts, är dock enligt utskottets mening att betrakta som marginell.

Detaljmotivering

2 § Utskottet föreslår en ändring av paragrafrubriken från "Mål" till "Målsättning" eftersom begreppet "målsättning" enligt utskottets uppfattning är ett mer omfattande begrepp vilket innefattar såväl enstaka mål och syften som en allmän inriktning.

Vidare föreslår utskottet att det till paragrafen fogas ett uttryckligt stadgande enligt vilket verksamheten i grundskolan skall främja jämställdheten mellan könen. Ett liknande stadgande finns i gällande lag och utskottet har, med tanke på den rådande situationen, inte funnit anledning till att stadgandet skulle utgå .

3 § I framställningen föreslås i paragrafens 1 mom. att kommunerna skall vara huvudmän för grundskolan men i paragrafens 3 mom. föreslås att landskapsstyrelsen skall handha den allmänna ledningen och utvecklingen av skolan. Enligt utskottet åsikt kan det ligga en motsägelse i att den som inte är huvudman skall handha ledningen av skolan. Utskottet föreslår därför att landskapsstyrelsen skall handha tillsynen och utvecklingen av grundskolan medan ledningen ankommer på huvudmännen, d.v.s. kommunerna. Härigenom önskar utskottet betona landskapsstyrelsens roll som resurs, framförallt i fråga om utvecklandet av grundskoleväsendet, samt samspelet mellan kommunerna och landskapsstyrelsens utbildningsavdelning. Med tillsyn avses alltså inte inspektion utan uppföljning och utvärdering.

Landskapsstyrelsens uppgift i förhållande till grundskolan är även att tillse att möjligheter finns för skolorna att uppnå den angivna målsättningen så att alla elever i landskapet erhåller möjligheter till en likvärdig utbildning som bör motsvara god nordisk och europeisk standard.

Ändringen i 2 mom. är av språklig natur.

4 § Utskottet föreslår en uteslutning av bestämmelsen enligt vilken kommunen skall delas upp i skoldistrikt på sådant sätt att skolvägen inte blir betungande för eleverna, eftersom utskottet anser att detaljbestämmelser av detta slag inte hör hemma i en ramlag utan i förordning. Utskottet avser dock ingen ändring i sak.

6 § Eftersom det inte i förordning kan städgas om undantag från lag föreslår utskottet en språklig ändring av paragrafen.

7 § Enligt utskottets uppfattning bör skolnämnden i synnerhet i mindre kommuner även kunna åläggas andra uppgifter än sådana som direkt anknyter sig till grundskolan. Utskottet har här i åtanke verksamheter som allmänt avser att främja barnens utveckling såsom t.ex. eftermiddagshem. Utskottet föreslår därför i förtydligande syfte att det till paragrafen fogas en ny mening enligt vilken skolnämnden kan tilldelas även andra uppgifter.

Ändringen i 3 mom. är av språklig natur. Utskottet föredrar att använda uttrycket "den kommun i vilken skolan är belägen" framom begreppet "förläggningsskommun".

8 § I framställningen föreslås att det i kommun skall finnas en skoldirektör men att skoldirektörens uppgifter även kan handhas av annan tjänsteman med ledande ställning i kommunen. Utskottet föreslår att skoldirektörens uppgifter endast tillfälligtvis och av särskilda skäl skall kunna handhas av en annan tjänsteman i ledande ställning. Härigenom önskar utskottet betona att en kvalitetsförhöjning eftersträvas på alla nivåer

varför man även inom kommunerna bör finna varaktiga lösningar med för uppgiften kompetent personal. Att låta en annan ledande tjänsteman utan speciell sakkunskap på området handha uppgiften kan visserligen på kort sikt tänkas innebära en inbesparing men ett sådant arrangemang riskerar att på lång sikt motverka sitt syfte. Utskottet önskar därtill peka på möjligheten att i enlighet med 2 mom. inrätta en för flera kommuner gemensam tjänst som skoldirektör.

12 § Utskottet föreslår att det skall ankomma på lärarkollegiet att även utveckla skolarbetet. Utskottet önskar härigenom betona skolans ökade ansvar för förverkligandet av skolans målsättning.

13 § Utskottet föreslår att paragrafens första och andra moment sammanfogas. Vidare föreslår utskottet, i syfte att stärka elevrådets roll, ett tillägg till paragrafen enligt vilket skolnämnden bör inhämta elevrådets yttrande i frågor som i hög grad berör eleverna. Härigenom betonas att arbetet i elevrådet även skall vara en övning i demokratiskt beslutsfattande och ansvarstagande, något som framhålls i framställningens motivering.

Liksom landskapsstyrelsen anser utskottet att elevrådet skall ha en möjlighet att delta i planering och beslut som rör ordningsfrågor, hemuppgifter, kulturella evenemang, idrottsaktiviteter, lägerskolverksamhet, elevutbytesverksamhet samt föräldrakontakter. Utskottet anser dessutom att elevrådet bör få möjlighet att i ökad utsträckning ta del i ärenden som rör utbildningens innehåll, inriktning och uppläggning. Elevrådet förutsätts därutöver ha möjlighet att komma med egna initiativ.

15 § I framställningen föreslås att elevernas skolarbete skall omfatta minst 190 arbetsdagar per läsår. Eftersom trettondagen och Kristi himmelfärdsdagen numera infaller på veckodagar kan det vissa år uppstå svårigheter att under arbetsåret inrymma ett välbehövligt höstlov. I syfte att åstadkomma större flexibilitet föreslår utskottet att arbetsåret istället skall omfatta minst 188 arbetsdagar vilket utgör elevernas minimirätt till undervisning. Utskottet önskar här betona att då beslut om antalet arbetsdagar fattas skall hänsyn tas till möjligheten att uppnå skolans målsättning.

Enligt gällande lag skall skolan sluta senast den 31 maj. Denna bestämmelse föreslås utgå i framställningen. Eftersom sommarlovet av tradition alltid börjat vid månadsskiftet maj-juni föreslår utskottet att arbetsåret skall avslutas under den vecka under vilken den 31 maj infaller.

I övrigt konstaterar utskottet att lagförslaget, enligt vilket kommunernas skolnämnder beslutar om skolornas arbetsdagar, medger en viss flexibilitet så att möjlighet finns t.ex. att besluta om höstlov. En viss enhetlighet mellan kommunerna och i förhållande till landskapets skolor är dock att föredra med tanke på familjer med barn i fler än en skola.

Noteras bör att paragrafen tar sikte på antalet arbetsdagar för eleverna. Lagen reglerar inte antalet arbetsdagar för lärarna utan denna fråga, liksom övriga frågor rörande lärarnas arbetsförhållanden, är föremål för sedvanliga fackliga avtalsförhandlingar.

16 § Utskottet föreslår att paragrafens 3 mom. enligt vilket det i grundskolan kan finnas klubbar i vars verksamhet även andra än grundskolans elever kan delta, skall utgå. Enligt utskottets mening hör bestämmelsen hemma i förordning. Utskottet avser således ingen ändring i sak eftersom den s.k. klubbverksamheten redan inryms i paragrafens 1 mom.

17 § Utskottet konstaterar att undervisningsspråket i grundskolan enligt bestämmelserna i paragrafen skall vara svenska men att främmande språk skall kunna användas som undervisningsspråk i språkundervisningen.

Enligt bestämmelsen i paragrafens 3 mom. skall landskapsstyrelsens medgivande inhämtas om i andra fall undervisning skall bedrivas på annat språk än svenska. Detta innebär att medgivande krävs t.ex. om man i en skola önskar arrangera en temavecka om Tyskland och i samband därmed undervisa även på tyska. Utskottet anser det inte ändamålsenligt att landskapsstyrelsens tillstånd skall erfordras för tillfällig undervisning kring visst tema och föreslår därför ett tillägg till momentet. Med tillfällig undervisning avser utskottet sådan undervisning som inte bedrivs under en längre tidsperiod än ca en vecka. Om undervisningen skall bedrivas under längre tid, exempelvis i form av en kurs eller som ett projekt, bör tillstånd inhämtas i enlighet med 3 mom.

Syftet med stödundervisning är att ge elever som av en eller annan orsak behöver extra undervisning i något eller några ämnen, möjlighet att hinna i kapp övriga elever i klassen. Orsaken till behov av stödundervisning kan variera, t.ex. kan stödundervisning behövas för elever som under en längre tid varit förhindrade att delta i undervisningen på grund av sjukdom.

Vad beträffar bestämmelsen i 4 mom. om stödundervisning för elever med annat modersmål än svenska, föreslår utskottet att begränsningen "om möjligt" skall utgå. Utskottet anser det angeläget att dessa elever skall ha möjlighet till stödundervisning på sitt modersmål under en övergångsperiod då de ännu inte behärskar svenska så bra att de till fullo kan tillgodogöra sig undervisningen i klassen. Stödundervisningen på annat språk än svenska skall således vara tillfällig och den är ägnad att påskynda elevens anpassning till den vanliga undervisningen i klassen.

Eftersom det i vissa fall kan tänkas vara praktiskt omöjligt att t.ex. i fråga om mycket udda språk, anordna stödundervisning på elevens modersmål föreslår utskottet att landskapsstyrelsen av synnerliga skäl skall kunna medge undantag från skyldigheten att ge sådan stödundervisning. Kommun som beviljats undantag bör tillse att eleven på

annat sätt erhåller lämplig och tillräcklig stödundervisning.

Utskottet föreslår dessutom att ett nytt moment fogas till paragrafen enligt vilket teckenspråk kan användas i undervisningen för hörselskadade elever. Bestämmelsen har sin motsvarighet i gällande lag.

18 § Enligt paragrafens 2 mom. är engelska ett obligatoriskt undervisningsämne för alla elever, d.v.s. även för de elever vars modersmål är engelska. Enligt utskottets mening bör grundskolans målsättning formuleras så att alla elever bereds möjlighet att utvecklas utifrån sina egna förutsättningar vilket leder till att skolans undervisning måste anpassas så att även dessa elevers undervisning i engelska blir meningsfull. Genom den utvecklade decentraliseringen avser utskottet öka skolans möjligheter till mer flexibla och individuella lösningar.

I framställningens motivering till § 18 om läroämnena, sägs att undervisning i såväl franska som tyska skall kunna inledas i årskurs fem men att "den kulturella och näringsmässiga strukturen i landskapet motiverar att undervisningen i tyska betonas". Utskottet delar inte landskapsstyrelsens uppfattning att någondera språket bör betonas framom det andra utan anser att idealet är att eleverna fritt skall kunna välja någotdera av de två stora europeiska språken. Enligt utskottets mening bör det på sikt finnas en beredskap i den åländska grundskolan att även tillhandahålla undervisning i andra stora världsspråk, såsom spanska.

19 § I framställningen sägs att läroplanen även skall innehålla anvisningar om hur verksamheten skall genomföras och utvecklas. Utskottet föreslår att denna bestämmelse skall utgå ur lagen eftersom landskapsstyrelsen, enligt utskottets mening, genom läroplanen bör fastställa skolans målsättning medan besluten om sättet på vilka målsättningen skall förverkligas, skall föras ner till den nivå där sakkunskapen finns om de faktiska förhållandena och förutsättningarna, d.v.s. till skolan själv. Landskapsstyrelsens roll blir härigenom att stöda skolorna i deras strävan att uppnå målsättningen och att i undantagsfall och endast vid behov, utfärda rekommendationer.

Ändringen av begreppet "mål" till "målsättning" föreslås med anledning av ändringen av rubriken för 2 §.

21 § Genom den nya självstyrelselagen överfördes läroplikten i dess helhet till landskapets behörighetsområde.

Utskottet har informerat sig om läropliktens innebörd i de nordiska länderna. Enligt gällande grundskolelag i riket skall läropliktig genomgå grundskola eller erhålla motsvarande undervisning i annan läroanstalt eller hemma. En liknande plikt till undervisning gäller också i Danmark medan man i Sverige och Island har skolplikt,

d.v.s. undervisningen kan inte ske i hemmet. I Norge finns en generell plikt att gå i grundskola.

Enligt landskapsstyrelsens framställning avses med läroplikt en skyldighet att genomgå grundskolan eller inhämta motsvarande undervisning i annan skola eller i sitt hem. Läroplikt föreslås med andra ord vara detsamma som undervisningsplikt.

Enligt utskottets åsikt finns tre tänkbara modeller för läroplikten;

- a) en läroplikt som innebär skolplikt,
- b) en läroplikt som innebär undervisningsplikt och
- c) en läroplikt som innebär läroplikt, d.v.s. plikt att inhämta ett visst mått av kunskaper och färdigheter.

Eftersom syftet med skolgången, enligt utskottets mening, inte enbart är förmedling av kunskaper och färdigheter utan även träning i umgänge och samarbete anser utskottet att läroplikten i princip bör innebära skolplikt, d.v.s. skyldighet att genomgå grundskola. Detta hindrar givetvis inte att elev tillfälligtvis t.ex. på grund av sjukdom studerar på egen hand t.ex. i sitt hem. Dessutom anser utskottet att skolnämnden av synnerliga skäl skall kunna ge barnet rätt att på annat sätt inhämta motsvarande kunskaper och färdigheter. Utskottet har här närmast i åtanke barn med syn- eller hörselskador och t.ex. föräldrars tillfälliga utlandstjänstgöring.

Av orsaker för vilka redogörs närmare i betänkandets allmänna motivering, föreslår utskottet att kapitlet gällande ersättande skolor i detta skede utgår ur grundskolelagen. Som en följd härav utgår ur denna paragraf möjligheten att fullgöra läroplikten i en ersättande skola. När ett nytt förslag till lagstiftning rörande ersättande skolar antas bör dock denna möjlighet återinföras.

22 § Ändringen är av språklig natur, enligt utskottets mening innebär uttrycket "den kommunala grundskolan" en tautologi eftersom grundskolan enligt 3 § alltid är kommunal. Utskottet avser således ingen ändring i sak.

24 § Utskottet föreslår en ändring av 2 mom. så att det i lagen sägs att skolnämnden av särskilda skäl kan besluta att elev skall gå i annan skola än i den till vars distrikt eleven hör. Bestämmelser om när särskilda skäl skall anses föreligga bör enligt utskottets mening intas i landskapsförordning.

I de fall att beslut om att elev skall gå skola i annan kommun än elevens hemkommun bör en överenskommelse mellan berörda kommuner givetvis föreligga.

27 § I paragrafen finns bestämmelser om avstängning av elev från skolgången.

I framställningens 2 mom. föreslås att skolnämnden skall kunna avstänga en elev som uppträder uppenbart hotfullt. I framställningens 50 § finns dessutom en bestämmelse om att beslut om avstängning av elev skall överklagas hos landskapsstyrelsen vilket innebär att fråga är om förvaltningsbesvär. Lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden möjliggör att beslutet kan verkställas innan det vunnit laga kraft om det till sin art är sådant att det bör omedelbart verkställas.

Syftet med bestämmelsen är att man i de fall att en elev uppträder så hotfullt att andras säkerhet hotas, skall ha möjlighet att med omedelbar verkan avstänga eleven för en kortare tid under vilken man försöker hitta andra, mer varaktiga lösningar. Enligt utskottets åsikt finns det risk för att detta syfte förfelas om beslutet om avstängning skall fattas av skolnämnden som först måste sammankallas varför utskottet föreslår att ansvaret istället skall åläggas skolans rektor. Innan beslutet fattas måste rektorn dock samråda med lärarkollegiet.

Eftersom avstängning av elev är en synnerligen allvarlig åtgärd vill utskottet betona att avstängning bör förekomma endast då inga andra åtgärder längre står till buds. Extra stor försiktighet bör givetvis iakttas då fråga är om avstängning med omedelbar verkan. Sådan avstängning bör enligt utskottets mening förekomma endast i yttersta undantagsfall då andras säkerhet verkligen är i fara.

Enligt landskapsstyrelsens förslag skall kommun vidta lämpliga åtgärder som är ägnade att återanpassa elev som avstängts i enlighet med paragrafens 1 mom. Utskottet föreslår att kommunen istället skall åläggas skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för elev som avstängts med stöd av paragrafen.

Åtgärderna bör i första hand vara ägnade att stöda eleven. Eftersom det i fråga om grundskolelever handlar om barn och mycket unga personer vill utskottet inte betona avstängningens karaktär av bestraffning. En bestraffning i ett så tidigt skede av livet är inte ägnad att lotsa eleven in i samhället och vuxenlivet utan leder snarare till risk för att eleven i hög grad kommer på kant med samhället. Istället bör man, om en avstängning anses oundviklig, sträva till att hitta den för eleven bästa lösningen med tanke på den fortsatta utbildningen. Utskottet har valt att inte använda framställningens begrepp "att anpassa eleven till skolan" eftersom begreppet antyder att problemet uteslutande ligger hos eleven själv och inte t.ex. i förhållandet mellan eleven och skolan.

28 § Enligt utskottets åsikt är det angeläget att poängtera att grundskolans verksamhet även i fortsättningen skall vara kostnadsfri för eleverna. Utskottet föreslår därför att paragrafens 2 mom., enligt vilket vissa inslag i undervisningen skall kunna medföra kostnader för eleverna, skall utgå. Detta hindrar givetvis inte att det skall vara möjligt att uppbära en ringa avgift för sådan verksamhet som inte ingår i, men som ordnas i

anslutning till, skolans verksamhet.

30 § I framställningen föreslås att skolskjuts eller ledsagning skall ordnas för elever vars skolväg är mer än fem kilometer. Enligt utskottets åsikt är det inte ändamålsenligt att på föreslaget sätt i lagen inta en gemensam regel för alla elever oavsett ålder. Utskottet föreslår därför att skolskjuts för elever i årskurserna ett till tre skall ordnas redan då skolvägen överstiger tre kilometer medan skolskjuts för elever i årskurserna fyra till nio skall ordnas då skolvägen överstiger fem kilometer.

31 § I framställningens detaljmotivering till 31 § hänvisas till landskapslagen om folkhälsoarbetet (22/73) vilken dock upphävdes genom landskapslagen om ikraftträdande av landskapslagen om hälso- och sjukvården (68/93).

32 § Ändringen är av teknisk natur och innebär ingen ändring i sak.

33 § Utskottet anser att varje skola bör ha en ledning, vilket även framgår av § 11, och föreslår därför att det i grundskolan skall finnas tjänst som rektor medan övriga tjänster kan finnas i mån av behov.

34 § Ändringarna är av språklig natur.

35 § Utskottet anser att man inte heller av sådana lärare som ger tillfällig stödundervisning enligt 17 § 4 mom. skall kräva mer kunskaper i svenska språket än förståelse eftersom det i fråga om udda språk annars kan bli ytterst svårt att finna lärarkrafter.

42 § Paragrafen motsvarar framställningens 48 §. Ändringen är av språklig natur. I framställningen används begreppet "anläggningen" vilket enligt utskottets åsikt är tvetydigt eftersom det både kan avse anläggandet och inrättningen eller byggnaden.

45 § Paragrafen motsvarar framställningens 52 §. Utskottet föreslår att 2 mom., enligt vilket landskapsstyrelsen genom förordning kan besluta att vissa beslut som fattas av landskapsstyrelsen inte får överklagas, skall utgå. Utskottet har av rättssäkerhetsskäl inte funnit det ändamålsenligt att på föreslaget sätt ge landskapsstyrelsen en generell fullmakt att i förordning besluta att dess egna beslut inte skall vara överklagbara. Enligt utskottets åsikt kan landskapsstyrelsen vid behov till lagtinget inkomma med förslag till komplettering av lagen där det framgår vilka typ av beslut som avses.

47 § Paragrafen motsvarar framställningens 54 §. Den föreslagna lagen har karaktären av en ramlag i vilken ingår endast sådana övergripande bestämmelser till vilka lagtingen skall ta ställning. Landskapsstyrelsen avser komplettera lagen med en förordning och anger i detaljmotiveringen till ett stort antal paragrafer att man avser

inta närmare bestämmelser i förordning. Något bemyndigande till förordning finns dock inte i de aktuella paragraferna.

Den nya självstyrelselagen medförde utökade möjligheter beträffande landskapsförordningar. Enligt den gamla självstyrelselagen kunde en landskapsförordning endast innehålla stadganden om verkställighet och tillämpning av landskapslagar. Systemet medförde att landstinget blev tvunget att i landskapslag reglera mycket sådant som borde kunna regleras i förordning vilket inte ansågs ändamålsenligt. I syfte att åstadkomma en enklare lagstiftningsordning ändrades självstyrelselagen så att lagtinget i landskapslag kan ta in ett bemyndigande för landskapsstyrelsen att genom landskapsförordning utfärda stadganden även om landskapsförvaltningens organisation och om andra angelägenheter som hör till landskapets behörighetsområde.

Med tanke på lagens ramlagskaraktär och på det stora antalet paragrafer vilka landskapsstyrelsen avser komplettera genom förordning, har utskottet valt att i lagen inta ett generellt bemyndigande för landskapsstyrelsen att i landskapsförordning utfärda bestämmelser i fråga om angelägenheter som hänför sig till grundskolan.

ÄRENDETS BEHANDLING

Lagtinget har den 13 december 1993 inbegärt kulturutskottets yttrande över framställningen.

Utskottet har i ärendet hört landskapsstyrelseledamoten Roger Nordlund, avdelningschefen Sten-Erik Abrahamsson, överinspektören Stina Colerus-Nordlund, lagberedningssekreteraren Lotta Wickström-Johansson, ordföranden för Ålands lärarförening r.f. Kjell Pensar, ordföranden för Hem & Skola-föreningen vid Strandnäs högstadium Anja Kivimäki-Kuitunen, specialläraren Gunvor Blomqvist, representanterna för elevråden vid Övernäs och Kyrkby högstadium Sandra Ekström, Malin Hagström, Maja Lundqvist, Hanna Nyroos och Carolina Sandell samt jämställdhetsdelegationens ordförande Ritva Gustavsson.

Vidare har utskottet besökt Utbildningsdepartementet i Stockholm och där fört diskussioner med statssekreteraren Odd Eiken och chefen för grundskoleenheten, dep.rådet Kerstin Thoursie. Utskottet besökte även Eriksdalsskolan och diskuterade där med bl.a. rektorn Mats Carlsson .

Ledamoten Lund har reserverat sig mot delar av betänkandet.

I ärendets avgörande behandling deltog ordföranden Erland, viceordföranden Björling samt ledamöterna Flodin och Lund.

UTSKOTTETS FÖRSLAG

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Lagtinget måtte anta det i framställningen ingående lagförslaget i följande lydelse:

GRUNDSKOLELAG

för landskapet Åland

(Ingressen lika som i framställningen.)

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

(Lika som i framställningen.)

2 §

Målsättning

(1-2 mom. lika som i framställningen.)

Undervisningen skall ge eleverna insikter i och förståelse för den åländska självstyrelsen, demilitariseringen och kulturen. Verksamheten skall främja demokratiska värderingar, internationell förståelse, *jämställdhet mellan könen* och fredsvilja. Denna skall utformas i enlighet med principerna om människors lika värde. Verksamheten i grundskolan skall bygga på ekologiska grundprinciper och präglas av respekt *för* och hänsyn *till* miljön.

3 §

Huvudmannaskap och allmän ledning

(1-2 mom. lika som i framställningen.)

Landskapsstyrelsen handhar den allmänna *tillsynen* och utvecklingen av grundskolan samt övervakar verkställigheten av denna lag.

4 §

Skoldistrikt

Kommunen skall vid behov delas upp i olika skoldistrikt så att det i varje distrikt finns endast en skola (*uteslutning*).

(2 mom. lika som i framställningen.)

5 §

(Lika som i framställningen.)

2 kap. Förvaltning

6 §

Kommunallagen

Om förvaltningen av grundskolan gäller vad som bestäms i *(uteslutning)* kommunallagen för landskapet Åland (5/88), om inte undantag görs i denna lag. *Vidare gäller vad som bestäms med stöd av kommunallagen om inte undantag görs i den förordning som givits med stöd av denna lag.*

7 §

Skolnämnd

Förvaltningen och övervakningen av verksamheten i grundskolan skall handhas av en skolnämnd. Skolnämnden skall följa grundskolans undervisning och övriga verksamhet samt verka för dess utveckling. *Skolnämnden kan av kommunen även tilldelas andra uppgifter.*

(2 mom. lika som i framställningen)

Då en gemensam skola förvaltas av *en kommun* kan representanter för *(uteslutning)* övriga samarbetande kommuner ingå i kommunens skolnämnd.

8 §

Skoldirektör

I kommunen skall finnas en skoldirektör med uppgift att biträda skolnämnden. Skoldirektörens uppgifter kan *dock tillfälligt och av särskilda skäl* handhas av en annan tjänsteman i ledande ställning i kommunen.

(2 mom. lika som i framställningen.)

9-11 §§

(Lika som i framställningen.)

12 §

Lärarkollegium

(1 mom. lika som i framställningen.)

Lärarkollegiet skall planera *(uteslutning)*, främja och utveckla skolarbetet och verka för en god arbetsmiljö.

13 §

Elevråd

På grundskolans högstadium skall finnas ett elevråd vars uppgift är att planera elevernas gemensamma aktiviteter och främja skolarbetet. I frågor som i hög grad berör eleverna bör skolnämnden inhämta elevrådets yttrande.

(2 mom. utesluts).

3 kap.

Arbets tid och undervisning

14 §

(Lika som i framställningen.)

15 §

Elevernas skolarbete

Elevernas skolarbete skall omfatta minst 188 arbetsdagar per läsår. Av särskilda skäl kan landskapsstyrelsen besluta att antalet arbetsdagar skall vara färre än 188. *Arbetsåret slutar senast den vecka under vilken den 31 maj infaller.*

(2 mom. lika som i framställningen.)

16 §

Undervisningen i grundskolan

(1 - 2 mom. lika som i framställningen.)

(3 mom. utesluts)

17 §

Undervisningsspråk

(1 mom. lika som i framställningen.)

Vid språkundervisning kan respektive språk användas som undervisningsspråk. *Vid tillfällig undervisning kring visst tema kan undervisningsspråk som anknyter till temat användas.*

(3 mom. lika som i framställningen.)

Elever med annat modersmål än svenska skall (uteslutning) erhålla tillfällig stödundervisning på sitt modersmål. *Landskapsstyrelsen kan av synnerliga skäl medge kommun undantag från skyldigheten att anordna sådan stödundervisning.*

För hörselskadade elever kan teckenspråk användas i undervisningen.

18 §

(Lika som i framställningen.)

19 §

Läroplan

(1 mom. lika som i framställningen.)

I läroplanen skall målsättning och innehåll fastställas för undervisningen och den övriga verksamheten i grundskolan. (Uteslutning.)

20 §

(Lika som i framställningen.)

4 kap.

Läroplikt och rätt till skolgång

21 §

Läroplikt

(1 mom. lika som i framställningen.)

Läroplikten innebär en skyldighet för barnet att genomgå grundskolan (*uteslutning*). *Skolnämnden kan av synnerliga skäl ge barnet rätt att på annat sätt inhämta motsvarande kunskaper och färdigheter.*

(3-4 mom. lika som i framställningen.)

22 §

Rätt till skolgång

Varje läropliktigt barn skall erbjudas möjlighet att uppfylla sin läroplikt (*uteslutning*) i grundskolan eller i en motsvarande skola för syn- och hörselskadade barn.

(2-3 mom. lika som i framställningen)

23 §

(Lika som i framställningen)

24 §

Ort för skolgången

(1 mom. lika som i framställningen.)

Utan hinder av 1 mom. kan skolnämnden *eller berörda skolnämnder av särskilda skäl besluta att elev skall gå i annan skola.*

25-26 §§

(Lika som i framställningen.)

27 §

Avstängning från skolgången

(1 mom. lika som i framställningen.)

En elev som uppträder uppenbart hotfullt och som inte omedelbart låter rätta sig av en varning från rektor kan av rektor, efter samråd med lärarkollegiet, avstängas från skolgången under högst en vecka.

För en elev som avstängts med stöd av denna paragraf skall kommunen vidta lämpliga åtgärder som är ägnade att stöda eleven och ge eleven möjlighet att uppfylla sin läroplikt.

5 kap.

Studiesociala förmåner

28 §

Avgifter för skolgången

(1 mom. lika som i framställningen)

(2 mom. utesluts.)

29 §

Skolmåltider

Eleverna skall under varje arbetsdag erhålla en skolmåltid som är *näringsmässigt väl sammansatt och tillräcklig*.

(2 mom. lika som i framställningen.)

30 §

Skolskjuts

Skolnämnden skall ordna skolskjuts eller ledsagning för

1) elever i årskurserna ett till tre för vilka skolvägen är mer än tre kilometer och elever i årskurserna fyra till nio för vilka skolvägen är mer än fem kilometer och

2) elever vars skolväg är alltför ansträngande eller farlig med beaktande av elevens ålder eller andra omständigheter.

(2-4 mom. lika som i framställningen.)

31 §

(Lika som i framställningen.)

6 kap.

Tjänster och tjänstemän

32 §

Allmänt

På tjänsterna och tjänstemännen vid grundskolan tillämpas kommunallagen (uteslutning) om inte annat framgår av denna lag (uteslutning). Därtill tillämpas med stöd av kommunallagen utfärdade bestämmelser om inte annat framgår av den förordning som givits med stöd av denna lag.

33 §

Tjänster

I grundskolan skall finnas tjänst som rektor och kan finnas tjänster som lärare, skolkurator, skolpsykolog och elevassistent. Lärartjänster är tjänster som lektor, klasslärare, specialklasslärare och speciallärare.

(2-4 mom. lika som i framställningen)

34 §

Timlärare

Timlärare kan anställas för de timmar *för vilka* det inte är ändamålsenligt att inrätta lärartjänster (*uteslutning*). Timlärare är tillfälliga tjänstemän.

(2 mom. lika som i framställningen.)

35 §

Språkkunskaper

(1 mom. lika som i framställningen.)

Tillfälliga tjänstemän skall *kunna* använda svenska *språket* i tal och skrift.

Utan hinder av 1 och 2 mom. skall tjänstemän som handhar undervisning som avses i 17 § 3 och 4 mom. *kunna* förstå svenska *språket*.

36 - 40 §§

(Lika som i framställningen.)

(*Uteslutning.*)

41 - 46 §§

(*Utesluts*)

7 kap.

Finansiering

41 §

(Lika som framställningens 47 §.)

42 §

Hemkommunernas betalningsandelar

(1 mom. lika som framställningens 48 § 1 mom.)

Etableringen av en gemensam skola finansieras så att bruttokostnaderna fördelas i förhållande till antalet läropliktiga från respektive deltagande kommun under det år kostnaderna avser, om kommunerna inte kommit överens om någon annan grund för fördelningen av kostnaderna.

(3 mom. i framställningens 48 § *utesluts*).

(*Framställningens 49 § utesluts.*)

8 kap.

Ändringssökande

43 - 44 §§

(Lika som framställningens 50 - 51 §§.)

45 §

Beslut av landskapsstyrelsen

(1 mom. lika som framställningens 52 § 1 mom.)

(Framställningens 52 § 2 mom. utesluts.)

9 kap.

Särskilda bestämmelser

46 §

(Lika som framställningens 53 §.)

47 §

Förordning

Bestämmelser om sådana angelägenheter som hänför sig till grundskolan samt närmare bestämmelser om verkställigheten och tillämpningen av denna lag utfärdas genom landskapsförordning.

48 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1995.

(2 mom. lika som i framställningens 55 § 2 mom.)

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

49 §

(Lika som framställningens 56 §)

Utskottet föreslår vidare

att Lagtinget måtte hemställa om att landskapsstyrelsen till lagtinget inkommer med ett utbildningspolitiskt meddelande i vilket ingår förslag till landskapsförordning och läroplan för grundskolan,

att Lagtinget måtte hemställa om att landskapsstyrelsen till lagtinget regelbundet inkommer med meddelanden i vilka ingår

utvärdering av grundskolans verksamhet samt utbildningspolitiska riktlinjer baserade på utvärderingen samt

att Lagtinget måtte hemställa om att landskapsstyrelsen till lagtinget inkommer med förslag till lagstiftning om s.k. ersättande skolor.

Mariehamn den 19 maj 1994

Ordförande

Olof Erland

Sekreterare

Susanne Eriksson

R E S E R V A T I O N

till kulturutskottets betänkande över grundskolelagen.
Undertecknad anser att paragraferna 17 och 18 jämte motiveringar borde ha följande lydelse.

§ 17

(1 mom. lika som i framställningen)

(2 mom. lika som i kulturutskottets betänkande)

Vid viss inriktning av undervisningen får med landskapsstyrelsens medgivande även något annat språk än svenska användas som undervisningsspråk.

Elever med annat modersmål än svenska kan erhålla stödundervisning på eget språk och särskild modersmålsundervisning.

(5 mom. lika som i kulturutskottets betänkande)

Motivering:

Tredje momentets motivering i framställningen kan i huvudsak godkännas dock bör ett tillägg göras för att undvika missförstånd. I en undervisning med viss inriktning finns det inte några skäl för att utesluta elever med annat modersmål än svenska. Därför bör lagtextens villkor "elevens modersmål" ersättas av svenska. Dessutom förefaller det oändamålsenligt att göra beslutet om undervisning med viss inriktning beroende av en enda elevs modersmål. Momentet har inte något att göra med så kallad hemspråksundervisning och därför bör tredje momentet utgå i detaljmotiveringen för 17 § i framställningen.

I fjärde momentet ingår bestämmelser gällande rätt till stödundervisning på det egna språket samt särskild modersmålsundervisning för skolelever med annat modersmål än svenska. Bestämmelserna innebär en lagstadgad rätt under förutsättning att kommunerna och landskapsstyrelsen reserverar medel för ovannämnda undervisning. För att stödundervisningen för barn med annat modersmål än svenska inte skall inkräkta på stödundervisningen för barn med inlärningssvårigheter bör ett särskilt anslag för stödundervisning för barn med annat modersmål än svenska upptas i landskapets budget. Särskild modersmålsundervisning innebär att elever med annat modersmål än svenska kan erhålla speciellt anpassad modersmålsundervisning.

I ringa omfattning har detta tidigare förekommit men inte i lagstadgad form. Innan man tillämpar denna bestämmelse bör landskapsstyrelsen närmare utreda de pedagogiska och finansiella förutsättningarna för en sådan särskild modersmålsundervisning. För att trygga eleverna lika rätt i detta avseende bör undervisningen finansieras av landskapsstyrelsen. En viktig pedagogisk aspekt i detta avseende är att man beaktar de elever vars modersmål är ett undervisningsspråk inom ramen för grundskolans läroplan. Elever med finska, engelska, tyska och franska bör i mån av möjlighet erbjudas meningsfull modersmålsundervisning istället för att tvingas "sitta av" språklektioner på en nivå som inte motsvarar elevernas behov. Istället borde dessa elever erbjudas språkundervisning / modersmålsundervisning som är anpassad till deras inlärningsbehov. Eftersom lärarresurser i dessa språk finns är frågan om särskild modersmålsundervisning närmast att betrakta som ett sätt att rationellt organisera de pedagogiska arbete så att elever och lärare får ut mesta möjliga av undervisningen.

18 §

(1 mom. som i framställningen)

De gemensamma läroämnena och ämneshelheterna är svenska, matematik, naturkunskap, samhällskunskap samt konst- och färdighetsämnena.

De valfria läroämnena skall omfatta åtminstone två av ämnena engelska, finska, tyska eller franska.

(4 mom som i framställningen)

(5 mom som i framställningen)

(6 mom som i framställningen)

Motivering:

Förslaget innebär att valfriheten i fråga om främmande språk ökar och att vårdnadshavarna ges rätt att bestämma villka språk deras barn

skall läsa. Ökad flexibilitet i fråga om språkval möjliggör

individuella lösningar anpassade till de enskilda elevernas behov.

I och med att alla främmande språk i grundskolan görs valbara får alla språk samma värde.

Vid utformningen av språkprogrammet kunde nedan bifogade tabell användas.

Årskurs	3 (1)		4 (1)		5 (2)		6 (2)		7 (3)		8 (4)		9 (4)	
Språk														
valfritt	Eng.		Eng.		Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.	Eng.
valfritt	Fi.		Fi.		Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.	Fi.
valfritt					Ty	Ty.	Ty.	Ty.	Ty.	Ty.	Ty.	Ty.	Ty.	Ty...
valfritt					Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.	Fr.

Mariehamn den 19/8 1994.

Britt Marie Lund
Britt-Marie Lund

1. The first part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

2. The second part is a list of the names of the members of the committee.

3. The third part is a list of the names of the members of the committee. The list is as follows:

Name	Address
Mr. A. B. C.	123 Main St.
Mr. D. E. F.	456 Elm St.
Mr. G. H. I.	789 Oak St.
Mr. J. K. L.	101 Pine St.
Mr. M. N. O.	202 Cedar St.
Mr. P. Q. R.	303 Birch St.
Mr. S. T. U.	404 Spruce St.
Mr. V. W. X.	505 Fir St.
Mr. Y. Z. A.	606 Willow St.
Mr. B. C. D.	707 Ash St.
Mr. E. F. G.	808 Hickory St.
Mr. H. I. J.	909 Maple St.
Mr. K. L. M.	1010 Poplar St.
Mr. N. O. P.	1111 Sycamore St.
Mr. Q. R. S.	1212 Chestnut St.
Mr. T. U. V.	1313 Walnut St.
Mr. W. X. Y.	1414 Elm St.
Mr. Z. A. B.	1515 Oak St.
Mr. C. D. E.	1616 Pine St.
Mr. F. G. H.	1717 Cedar St.
Mr. I. J. K.	1818 Birch St.
Mr. L. M. N.	1919 Spruce St.
Mr. O. P. Q.	2020 Fir St.
Mr. R. S. T.	2121 Willow St.
Mr. U. V. W.	2222 Ash St.
Mr. X. Y. Z.	2323 Hickory St.
Mr. A. B. C.	2424 Maple St.
Mr. D. E. F.	2525 Poplar St.
Mr. G. H. I.	2626 Sycamore St.
Mr. J. K. L.	2727 Chestnut St.
Mr. M. N. O.	2828 Walnut St.
Mr. P. Q. R.	2929 Elm St.
Mr. S. T. U.	3030 Oak St.
Mr. V. W. X.	3131 Pine St.
Mr. Y. Z. A.	3232 Cedar St.
Mr. B. C. D.	3333 Birch St.
Mr. E. F. G.	3434 Spruce St.
Mr. H. I. J.	3535 Fir St.
Mr. K. L. M.	3636 Willow St.
Mr. N. O. P.	3737 Ash St.
Mr. Q. R. S.	3838 Hickory St.
Mr. T. U. V.	3939 Maple St.
Mr. W. X. Y.	4040 Poplar St.
Mr. Z. A. B.	4141 Sycamore St.
Mr. C. D. E.	4242 Chestnut St.
Mr. F. G. H.	4343 Walnut St.
Mr. I. J. K.	4444 Elm St.
Mr. L. M. N.	4545 Oak St.
Mr. O. P. Q.	4646 Pine St.
Mr. R. S. T.	4747 Cedar St.
Mr. U. V. W.	4848 Birch St.
Mr. X. Y. Z.	4949 Spruce St.
Mr. A. B. C.	5050 Fir St.
Mr. D. E. F.	5151 Willow St.
Mr. G. H. I.	5252 Ash St.
Mr. J. K. L.	5353 Hickory St.
Mr. M. N. O.	5454 Maple St.
Mr. P. Q. R.	5555 Poplar St.
Mr. S. T. U.	5656 Sycamore St.
Mr. V. W. X.	5757 Chestnut St.
Mr. Y. Z. A.	5858 Walnut St.
Mr. B. C. D.	5959 Elm St.
Mr. E. F. G.	6060 Oak St.
Mr. H. I. J.	6161 Pine St.
Mr. K. L. M.	6262 Cedar St.
Mr. N. O. P.	6363 Birch St.
Mr. Q. R. S.	6464 Spruce St.
Mr. T. U. V.	6565 Fir St.
Mr. W. X. Y.	6666 Willow St.
Mr. Z. A. B.	6767 Ash St.
Mr. C. D. E.	6868 Hickory St.
Mr. F. G. H.	6969 Maple St.
Mr. I. J. K.	7070 Poplar St.
Mr. L. M. N.	7171 Sycamore St.
Mr. O. P. Q.	7272 Chestnut St.
Mr. R. S. T.	7373 Walnut St.
Mr. U. V. W.	7474 Elm St.
Mr. X. Y. Z.	7575 Oak St.
Mr. A. B. C.	7676 Pine St.
Mr. D. E. F.	7777 Cedar St.
Mr. G. H. I.	7878 Birch St.
Mr. J. K. L.	7979 Spruce St.
Mr. M. N. O.	8080 Fir St.
Mr. P. Q. R.	8181 Willow St.
Mr. S. T. U.	8282 Ash St.
Mr. V. W. X.	8383 Hickory St.
Mr. Y. Z. A.	8484 Maple St.
Mr. B. C. D.	8585 Poplar St.
Mr. E. F. G.	8686 Sycamore St.
Mr. H. I. J.	8787 Chestnut St.
Mr. K. L. M.	8888 Walnut St.
Mr. N. O. P.	8989 Elm St.
Mr. Q. R. S.	9090 Oak St.
Mr. T. U. V.	9191 Pine St.
Mr. W. X. Y.	9292 Cedar St.
Mr. Z. A. B.	9393 Birch St.
Mr. C. D. E.	9494 Spruce St.
Mr. F. G. H.	9595 Fir St.
Mr. I. J. K.	9696 Willow St.
Mr. L. M. N.	9797 Ash St.
Mr. O. P. Q.	9898 Hickory St.
Mr. R. S. T.	9999 Maple St.

4. The fourth part is a list of the names of the members of the committee. The list is as follows: